

ΜΕΛΕΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ - ΟΙ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Οι αιτιολογικές είναι επιρρηματικές προτάσεις, που δηλώνουν την αιτία του περιεχομένου μιας άλλης πρότασης, συνήθως της κύριας.

Εισάγονται

- με τους συνδέσμους *quod*, *quia*, *quoniam*
- με τον αιτιολογικό σύνδεσμο *cum*

Εκφέρονται

- με **οριστική**, όταν εισάγονται με τους συνδέσμους *quod*, *quia*, *quoniam* και η αιτιολογία είναι **αντικειμενικά αποδεκτή**.

π.χ. *Nam (civitas) Pisaurum dicitur, quod illic aurum pensatum est.* = Ονομάζεται δηλαδή (η πολιτεία) Πίσαυρο, **επειδή εκεί ζυγίστηκε το χρυσάφι**. [21]

- με **υποτακτική**, όταν εισάγονται με τους συνδέσμους *quod*, *quia*, *quoniam* και η αιτιολογία είναι **υποθετική ή υποκειμενική** (δηλαδή εκφράζει την άποψη του υποκειμένου της κύριας πρότασης).

π.χ. *Nemo vero eos miseretur, quod infeliciter vixerint.* = Κανείς όμως ας μην τους λυπηθεί, γιατί **τάχα έζησαν στη δυστυχία**. [35]

- με **υποτακτική**, όταν εισάγονται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο *cum* και η αιτιολογία είναι **το αποτέλεσμα μιας εσωτερικής λογικής διεργασίας**.

π.χ. *Tum Scipio, cum se ipsum captum venisse eos existimasset, praesidium domesticorum in tecto conlocavit.* = Τότε ο Σκιπίωνας, **επειδή νόμισε ότι ήλθαν για να συλλάβουν τον ίδιο**, εγκατέστησε στο σπίτι φρουρά από τους δούλους του σπιτιού. [34]

Aequum, mehercule, erat populum Romanum tributum Scipioni conferre, cum a Carthagine semper tributum ipse exigeret, = Ήταν δίκαιο, μα τον Ηρακλή, να πληρώσει εισφορά ο Ρωμαϊκός λαός στον Σκιπίωνα, **αφού ο ίδιος (ο ρωμαϊκός λαός) εισέπραττε πάντοτε φόρο από την Καρχηδόνα**. [35]

Σημείωση 1: Όταν στην αιτιολογική πρόταση υπάρχει υποτακτική, τηρούνται οι κανόνες της ακολουθίας των χρόνων.

Σημείωση 2: Στο κείμενο 24 συναντάμε την αιτιολογική πρόταση [...] *quod Nasica tam aperte mentiebatur*. Η πρόταση αυτή είναι ουσιαστική και λειτουργεί ως αντικείμενο της μετοχής *indignatus* (του ρήματος ψυχικού πάθους *indignor* = αγανακτώ).

Tum Ennius indignatus quod Nasica tam aperte mentiebatur inquit. = Τότε ο Έννιος αγανακτισμένος που (γιατί) ο Νασικός τόσο φανερά έλεγε ψέματα, είπε.

Σχηματικά:

Αιτιολογικές προτάσεις		
εισάγονται	εκφέρονται	δηλώνουν
quod, quia, quoniam	οριστική	αντικειμενική αιτιολογία
quod, quia, quoniam	υποτακτική	υποκειμενική/υποθετική αιτιολογία
cum	υποτακτική	η αιτιολογία είναι το αποτέλεσμα μιας εσωτερικής λογικής διεργασίας

Η αιτία είναι ακόμη δυνατόν να εκφέρεται με

- **αιτιολογική μετοχή**

π.χ. *Quod illic appensum civitati nomen dedit.* = Αυτό, επειδή ζυγίστηκε εκεί, έδωσε το όνομά του στην πόλη. [21]

- **εμπρόθετο προσδιορισμό** (ob, per, propter + αιτιατική, de, ex + αφαιρετική)

π.χ. *Tum Camillus, qui [...] in exilio fuerat propter Veientanam praedam non aequo iure divisam, absens dictator est factus.* = Τότε ο Κάμιλλος, που είχε παραμείνει εξόριστος [...] εξαιτίας της λείας από τους Βήιους που δεν είχε μοιραστεί ακριβοδίκαια, εκλέχτηκε δικτάτορας, αν και βρισκόταν μακριά. [21]

- **απρόθετη γενική, αιτιατική και αφαιρετική**

π.χ. *Me paenitet verborum meorum.* = Μετανιώνω για τα λόγια μου.

Quid ergo non times? = Γιατί λοιπόν δεν φοβάσαι; [47]

Nasica sensit illam domini iussu id dixisse. = Ο Νασικός κατάλαβε ότι εκείνη το είπε αυτό **κατά διαταγή** του κυρίου της. [24]

Σημείωση

Μπορούμε εδώ να κάνουμε και τη διάκριση ανάμεσα σε εξωτερικό και εσωτερικό αναγκαστικό αίτιο.

Συγκεκριμένα:

α) Εξωτερικό αναγκαστικό αίτιο: Είναι το αίτιο που εντοπίζεται σε εξωτερικές καταστάσεις, όχι σε ψυχικές συγκινήσεις και συναισθήματα. Εκφέρεται με τις προθέσεις *ob*, *per*, *propter* + αιτιατική και σπανιότερα με απλή ή εμπρόθετη αφαιρετική. π.χ. *Tum Camillus, qui [...] in exilio fuerat propter Veientanam praedam non aequo iure divisam, absens dictator est factus.* = Τότε ο Κάμιλλος, που είχε παραμείνει εξόριστος [...] εξαιτίας της λείας από τους Βηίους που δεν είχε μοιραστεί ακριβοδίκαια, εκλέχτηκε δικτάτορας, αν και βρισκόταν μακριά. [21]

β) Εσωτερικό αναγκαστικό αίτιο: Είναι το αίτιο που εκφράζει ψυχική αντίδραση. Χρησιμοποιείται προκειμένου για λέξεις που δηλώνουν ψυχικό πάθος (*dolore* = από λύπη, *irā* = από οργή, *spe* = από ελπίδα, *cupiditate* = από επιθυμία) και συχνά συνοδεύεται από μετοχή του παθητικού παρακειμένου που σημαίνει «παρακινημένος, σπρωγμένος», «παρασυρμένος» κτλ.. όπως *adductus*, *permotus* κτλ.

Εδώ ανήκουν και οι στερεότυπες φράσεις *iussu*, *iniussu* + γενική (= κατά διαταγή, παρά τη διαταγή)

π.χ. *Tum adulescens, viribus suis confisus et cupiditate pugnandi permotus, iniussu consulis in certamen ruit.* = Τότε ο νεαρός, έχοντας εμπιστοσύνη στις δυνάμεις του και παρασυρμένος από την επιθυμία να πολεμήσει, παρά τη διαταγή του υπάτου όρμησε στον αγώνα. [31]